

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה מבוחרת על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבוע: 100 ₪

(ההגרלה על דעת רבני המפעל)

שאלה: מה גדר הדין של 'עבידנא יומא טבא לרבנן' בסיום מסכת, ומדוע?

בגמ' (שבת דף קיח): ואמר אביי תיתי לי, דכי חזינא צורבא מרבנן דשלימ מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן.

מהו הגדר של 'עבידנא יומא טבא לרבנן', והאם הוא חיוב או רשות, ומה המעלה בעשיית 'יומא טבא'?

בתמונת: דמות דיוקנו של הג"ר מאיר שפירא זצ"ל מחולל הדף היומי, ותמונת מעמד סיום הש"ס מחזור י"ב על ידי 'דרשו' יד אליהו י"א אב תשע"ב.

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחד מהאפשרויות הבאות:

- בקו 'הילכתא' טלפון 5377085-02 שלוחה 4
- בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גליון 'עומק הפשט'
- בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- במקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גליון 245 על סך 100 ₪ האברך החשוב הרב שמואל אהרן יודלביץ שליט"א ישיבת מיר ירושלים ביהמ"ד 'בית שלום'

מדור זה נתרם לעילוי נשמת הגה"ח ר' אהרן בן הרה"ק רבי יעקב דוד זצ"ל נלב"ע ביום המיוחס ב' סיון תשמ"ג ת.נ.צ.ב.ה.

'זמן הדלקת נר חנוכה במוצאי שבת'

'שיטות רבות בזמן ההדלקה'

להדליק נר חנוכה: בגליון הנוכחי מבואר בהרחבה שיש הרבה שיטות בנושא 'זמן הדלקת נר חנוכה במוצאי שבת', ומצינו מנהגים חלוקים וקוטביים בקרב קהילות שבטי ישראל, יש אומרים להדליק כמה שיותר מוקדם, שכן השיעור של 'עד שתכלה רגל מן השוק' שהוא חצי שעה מתחילת הזמן נאמר גם במוצאי שבת, ויש אומרים שבמוצאי שבת לא נאמר הזמן של עד חצי שעה, וכן נחלקו האם הדלקת נרות קודמת ואחריה 'הבדלה', או ש'הבדלה' קודמת לפני הדלקת הנרות, וכן האם מותר להדליק לפני 'מעריב' כדי להקדים כמה שאפשר, או שצריך להקדים את מעריב מדין 'תדיר קודם', האם עדיף להזדרז להוציא את השבת יותר מוקדם מכל שבוע, בכדי להקדים את 'הדלקת הנרות' כמה שיותר, כגון המחמירים כשיטת 'רבינו תם' וכאשר מתאחרים בחנוכה עד זמן רבינו תם, נמצא שהחומרא גורמת להם קולא, האם יקדימו להדליק או לא, ועוד.

מקוצר הגליון לא שייך להקיף את הנושא המסועף, כאשר כמעט כל ספר בדיני חנוכה מאריך בפרטי הזמנים לפי השיטות השונות, ובכל זאת נזכיר בקוצר אמרים ממש לפחות חלק מהשיטות, כפי שידינו מגעת. והאריכו בכל זה **במשנ"ב מהדורת דרשו** (ביאורים ומוספים על סימן תרעב), **הג"ר שמחה רבינוביץ שליט"א** בספרו **פסקי תשובות** (סימן תרעב), **הג"ר יצחק דרזי שליט"א** בספרו **שבות יצחק** (חנוכה פרק ד), **הג"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א** בספרו **גם אני אודך** (חנוכה סימנים מ"א, ס"ד, צ"ט, ק', קא).

1. הפלא ופלא

בגליון הקודם הצגנו את השאלה בפני הקוראים החשובים, מדוע בדורות האחרונים התעורר פולמוס גדול בנושא, כאשר בספרי פוסקי זמננו רבו השיטות, ואילו בגמ' ובספרי הראשונים והפוסקים הקדומים כמעט ולא מצינו שיטות בשאלה זו, כאשר המקור הראשון המפורסם שצריך להזדרז במוצאי שבת הוא לפני פחות מ-200 שנה שנת תקצ"ב, בשם **הג"ר א"א בספר מעשה רב** [ואמר דרשן אחד ב'דרך צחות', 'מענין שבדורות האחרונים כל שנה חל אחד מימי החנוכה במוצאי שבת, ומה היה בדורות הראשונים?']

הגליון השבוע הונצח לעילוי נשמת הרה"ח ר' שמחה בונים בן הרה"ח ר' ישראל שמעון דוידוביץ ז"ל נלב"ע כד חשון תשמ"ח ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות והנצחות

חיגו עכשיו

02-5377085

שלוחה 8

דקות אחרי השקיעה, אך במוצאי שבת חנוכה הקדים מאוד להדליק נרות חנוכה לפני זמן רבינו תם, והתפלל ערבית 15 דקות אחרי השקיעה כדי להספיק להדליק תוך חצי שעה מהשקיעה. המנהג **בקהילת אדרת אליהו** (זילברמן) ברובע היהודי בירושלים, להתפלל ערבית במוצאי שבת חנוכה 18 דקות אחרי השקיעה, ומדי בסיים התפילה ממחרים ומזדקנים לביתם להדליק נרות חנוכה, לקיים את שיטת הרמב"ם שכתב "וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יתר", נמצא שגם מספר לאחר חצי שעה עדיין אחרי בתוך הזמן.

וספר **הג"ר משה שפירא זצ"ל** (כעדות בנו) שהמנהג במקום המפורסם 'חצר שטרונים' היה במוצש"ק חנוכה לסיים את תפילת מעריב במהירות גדולה, בכדי להספיק ולהדליק תוך חצי שעה משקיעת החמה, והוסיף שזהו למרות שבכל ימות השנה התפללו שם מעריב במתינות גדולה, כיאה וכראוי לאנשי מעלה שהיו דרים שם.

הג"ר יחיאל מיכל טוקאצ'נסקי זצ"ל בספרו **בין השמשות** (פרק ה) כתב כי זמן תפילת מעריב הוא 20 דקות אחרי השקיעה, וזמן הדלקת נרות חנוכה 34 דקות אחרי השקיעה. וכן נהג רבה של ירושלים **הג"ר שמואל ממסלנט זצ"ל** שהתפלל 20 דקות אחרי השקיעה, והדליק מיד אחר שמו"ע בערך 34 דקות, והנה היה מוכן מערב שבת, והורה שאם לא הדליק תוך חצי שעה משקיעת החמה, והוסיף שזהו **ישעיה ברדקי זצ"ל** התפלל בזמן 20-18 דקות, ומדליק - 33-35 דקות.

ומתקין את מנהג הטעות שנשתרר גם בין התלמידי חכמים. להדליק קודם חצי שעה, ובשביל הידור מצוה דרבנן מכניסים עצמם לספק חילול שבת, ולא עוד אלא שחוטפים את הקריאת שמע ואת התפילה, ואין ביטול הזכרת שם אחד בכוונה, שיהיה כלל הידור מצות נרות חנוכה.

ומסיים, החרד לדבר ה' יהיה גם לבילה זה להדליק ערך 34 דקות אחרי השקיעה, ולכבוד נרות חנוכה יקדימו להתפלל 10-8 דקות קודם חצי השעה. וכלי שום חטיפה ובהלה ודאגה, ונרות חנוכה יהיו מוכנים מערב שבת באופן שידליק 34 דקות אחרי השקיעה, וזהו ההידור האמיתי ובכל דרכי דעהו"ע כ"ל.

בלוח ארץ ישראל (טוקאצ'נסקי) כותב להתפלל 23 דקות אחרי השקיעה, ולהדליק נרות 35 דקות אחרי השקיעה, וכפי הנראה הולך לשיטתו, שזמן צאת הכוכבים הוא 23 דקות אחרי השקיעה, ומוסיפים דקה לתוספת שבת, ואז מתפללים. וכן נוהגים הרבה **קהילות בארץ ישראל** להקדים במוצאי שבת חנוכה, להתפלל כזמן המובא בלוח ארץ ישראל.

וכתב **הג"ר שריה דבליצקי זצ"ל** (קובץ מבקשי תורה חנוכה חלק ג עמוד ע') וז"ל: "ולפלא גדול על לוח אר"י שהקציב לנו רק 12 דקות לתפילת מעריב במוצאי שבת יתן, כולל על הניסים ויעלה ויבוא אל חל בו ר"ח, אלא צריך להתפלל כדרכו תמיד, וכמובן ללא שהיות יתירות, אך גם ללא חטיפות ובהילות, וללכת לביתו להדליק" עכ"ל.

יש להדגיש כי אלו המזדקנים בתפילת מעריב, יש להם להורות לבני ביתם להקפיד שלא לעשות מלאכה, ולא להכין את הנרות עד זמן צאת השבת. **ובפניני חנוכה** (עמוד קנה) מובא בשם **הגמ"ש אלישיב זצ"ל** שהורה להכין את הנרות רק 40 דקות אחרי השקיעה. [בספר **שלמי תודה** (שם) דן האם מותר בזמן שבת לומר לבני ביתו להכין את הנרות, או שנאסר הידור בשבת מדין 'ודבר דבר', כמבאר **בשו"ע** סימן שז סעיף ח, ומסקנת דבריו שעל ידי רמז ודאי מותר, ויתכן אף בדיבור מפורש מותר לצורך מצוה, כמבאר **במשנ"י** שם ס"ק א.].

4. החמיר כרבינו תם

בקונטרס **דורב משירים** להג"ר **חנן זונדל גרוסברג זצ"ל** בשם חותנו הג"ר **נטע צבי ויס זצ"ל** מגיד משירים

במערכת הגיליון התקבלו הרבה תשובות, התשובה הכי מסתברת, שבדורות הראשונים היה ברור להם זמן השקיעה וצאת הכוכבים, וכל קהילה ויישוב היה להם מנהג ברור מתי מותר לעשות מלאכה במוצ"ש, ומדי צצאת השבת היו מתפללים מעריב ומספיקים להדליק תוך חצי שעה מצאת השבת, ולכן לא הרבו בפלפולים, שכן הוא בכלל מה שכתוב בשו"ע שזמן ההדלקה חצי שעה מצאת הכוכבים לא מקדימין ולא מאחרין, ולא היה צריך לפרט דין מיוחד במוצאי שבת, אבל בדורות האחרונים התרבו המנהגים והשיטות בזמן צאת השבת, ומכאן שורש המבוכה בזמן ההדלקה במוצאי שבת, ועדיין צ"ב. ומכל מקום פוק חזי, שבסופו של דבר כמעט כל אדם מדליק במוצאי שבת חנוכה, כפי מה שראה את זמן ההדלקה אצל אביו, שראה אצל אבי אביו וכו'.

2. להקדים כמה שאפשר

להדליק תוך חצי שעה: שורש השיטה להזדרז בהדלקת הנרות, יסודו בדברי **הרמב"ם** (הלכות חנוכה פרק ד הלכה ה) **ובשו"ע** (סימן תרעב סעיף ב) אין מדליקין נרות חנוכה לפני השקיעה, אלא זמנה בשקיעה, לא מאחרין ולא מקדימין, ואם לא הדליק בזמן השקיעה, יכול להדליק עד שתכלה רגל מהשוק, שהוא חצי שעה או יותר, ואם עבר הזמן הזה ולא הדליק, לא ידליק. טעם הדבר ביאר השו"ע, שאז העם עוברים ושובים ואינא 'פרסומי ניסא'.

נחלקו הפוסקים מתי זמן המדויק של ההדלקה, האם הוא בשקיעת החמה, ואם כן סוף הזמן שהוא חצי שעה אחר כך, הוא חצי שעה מתחילת השקיעה, או זמן ההדלקה הוא צאת הכוכבים, ואם כן סוף הזמן הוא חצי שעה אחר צאת הכוכבים.

לדעת **השו"ע** כפי שמבואר **במשנ"ב** (סימן תרעב ס"ק א) חצי שעה מהשקיעה הכוונה חצי שעה מצאת הכוכבים שהוא סוף השקיעה, ואילו לדעת **הרמב"ם** הכוונה חצי שעה מתחילת השקיעה, ולשיטת הרמב"ם מפורש **בביאור הלכה** (ד"ה לא מאחרין) שזמן הדלקת נרות חנוכה הוא רק עד חצי שעה מהשקיעה או מעט יותר, ואם עבר הזמן הזה לא יצא ידי חובת הדלקת נר חנוכה.

וזה שורש ההלכה שהובאה **במעשה רב** (אות רלז) בשם **הג"ר א.** להזדרז מאד להתפלל מעריב במוצאי שבת חנוכה במקום האפשרי, כדי שלא יעבור זמן הדלקת הנרות ויפסיד את הברכה. ומסתבר שהג"ר א' לשיטתו (מעשה רב אות רלו) 'חצי שעה אחר זמן כלות רגל מן השוק, מדליק בלי ברכה. ומובא **בתוספת מעשה רב** (שם) פעם אחת איתר **רבי זלמן מוולאז'ין** תפלת מעריב במוצאי שבת, והורה לו הגר"א שקודם ידליק נר חנוכה ורק אחר כך יתפלל. ואין אומרים 'יתן לה' לפני הבהלה כדי שיוכלו להדליק נר חנוכה בזמן.

והזהיר **הביאור הלכה** (סימן רצג ד"ה ג' כוכבים קטנים) וראיתי אנשים המהדרים בחנוכה לנהוג כשיטת **הגר"א** להדליק נרות חנוכה בהקדם האפשרי אחר זמן השקיעה, וגם במוצאי שבת מזדרזים להדליק מוקדם לפני שחשך היום לגמרי, וסומכים על שיטת **הגר"א** שבין השמשות אינו ארוך כל כך כידוע, אך הם טועים בכך, כיון שודאי צריך להמתין עד שיצאו שלש כוכבים קטנים, כמו שנפסק בשו"ע שאין אנו בקיאים אין נראים כוכבים בינוניים ולכן צריך לחכות לכוכבים קטנים, שהוא סימן מובהק שכבר לילה כמבואר **בגמ'** (ברכות דף ב שבת דף לה מגילה דף כ), ולפני כן הוא ספק לילה.

3. הנוהגים להקדים

מנהג **הג"ר דוד בהר"ן זצ"ל** (מובא בספר ארח דוד אות רפא ב-ב) שאמנם בכל שבטות השנה היה נזהר לא לעשות מלאכה עד הזמן של מוצאי שבת כדעת רבינו תם שהוא 72

מתפלל כדרכו תפילת מעריב מיד כאשר הגיע זמן האחטיל ('שמינית' שהוא שעה וחצי זמניות אחרי השקיעה), ואחר זמן הזעקסטיל ('ששית' בשעתיים זמניות אחרי השקיעה) מיד היה הולך להדליק את הנרות חנוכה, שבזמן זה נהג לעשות מלאכה מידי מוצאי שבת.

ואמר על כך, 'במוצאי שבת זמן הדלקת הנרות הוא בשעה שאצל האדם יוצאת השבת, ואם כן אצל אותם האנשים שאצלם יוצאת השבת בזמן הרגיל, אזי זמן הדלקת הנרות הוא באותו הזמן, ואצל אותם שאצלם יוצאת השבת בזמן רבינו תם, אזי אצלם הזמן הוא אז, ואצל מי שאצלו יוצאת השבת באחטיל או בזקסטיל, אזי זמן הדלקת נרות חנוכה הוא אז'. ופעם אחרת אמר שבמוצאי שבת מאחר שבין כך אי אפשר להדליק בזמן הרגיל ע"פ תחילת השקיעה, כבר אין קפידא למהר בהדלקה.

וביאר **בתשובות והנהגות** (חלק ב' סימן שמו עמוד רפט) **שהגרי"ח זצ"ל** אביו של **הגרי"ז**, הקפיד להדליק עמוד החצי שעה של יציאת שבת של ר"ת, ואילו הגרי"ז עצמו סמך על כך שבימינו עדיין לא כלתה רגל מן השוק בזמן זה.

בנוסח אחר אומרים בשם הגרי"ז שבמוצאי שבת לא נתקן זמן, ואפשר להוסיף בגדר הדברים, שהרי במוצאי שבת לא שייך להדליק בשקיעה עצמה, וקשה מאוד להספיק חצי שעה מהשקיעה, ולכל היותר אפשר להספיק חצי שעה מצאת הכוכבים, ואם כן מסתבר שהתקנה של זמן הדלקה לא נאמרה במקום שאי אפשר. ועוד שהרי מבואר **בריטב"א החדשים** (שבת דף כא:) שהזמן של עד שתכלה רגלא דתרמוציא תלוי בכל מקום כפי שהוא, וכיום הזמן של עד שתכלה הוא יותר מאוחר, ואם כן אין סיבה למהר. ו**בחוט שני** (חנוכה עמוד שטז) הביא את דברי הריטב"א, והסיק 'ואנו אין לנו אלא ספר חידושי הריטב"א אשר מסור ומקובל לנו מדור דור'.

וכתב בספר **פניני חנוכה** (עמוד קנה) בשם **הגרי"ש אלישיב זצ"ל**, שכיון שבמוצ"ש בדרך כלל כולו מדליקים מאוחר, לכן אין להפסיד בשביל זה תפילה בציבור, אם יש עדיין עוברים ושבים אחר כך. שהרי על כרחך צריך לומר שבמוצ"ש קבעו חז"ל זמן הדלקה שונה מבימות החול והוא מאוחר יותר. שהרי בודאי לשיטה שההדלקה היא בתחילת השקיעה לא יתכן במוצ"ש להדליק באותה שעה, ומוכרח להיות שמלכתחילה קבעו חז"ל שהזמן במוצ"ש הוא מאוחר יותר. אמנם לכלחילה גם במוצ"ש יש להדליק בתוך שעה לשקיעה, כי הדבר הזה אינו ודאי שבמוצ"ש הזמן מאוחר יותר.

5. מנהג חסידים ואנשי מעשה

לפי מנהג רוב קהילות החסידים שמדליקים בפנים, וסומכים על שיטת **הראשונים** שהדין להדליק נרות חנוכה בתוך הבית מחמת הסכנה לא בטלה למרות שהסכנה חלפה, ופרסום הנס מתקיים אצל בני הבית, נמצא שאין עניין למהר ולהדליק, ומטעם זה גם בשאר ימות החנוכה אין מקפידים להדליק מיד בשקיעה כידוע. וקהילות החסידים שנקטו כשיטת רבינו תם מעיקר הדין, אם כן חצי שעה שאחר סוף השקיעה הוא חצי שעה מזמן רבינו תם.

ומנהג כ"ק **האדמו"ר מגור שליט"א** להדליק במוצאי שבת מיד בזמן לפני תפילת מעריב, והרוצים להיכנס לא הקודש פניהם במוצאי שבת חנוכה, הגבאי מוודא שכבר הדליקו נרות חנוכה ורק אז יכולים להיכנס להתברך. [ואין להקשות שצריך להתפלל מעריב קודם מדין 'תדיר קודם', שהרי אם יש חשש שיעבור עיקר זמן ההדלקה לא שייך לומר 'תדיר קודם' ולהפסיד את עיקר הדין, כיון ששדיר הוא הדין קדימה כאשר יש אפשרות לקיים את שניהם בשעה, אבל אם יש חשש שיפסיד את זמן המצוה, שפיר צריך להקדים את ההדלקה.]

6. הבדלה קודם או הדלקה קודם

כתב **השו"ע** (סימן תרפא סעיף ב') מדליקין נר חנוכה בבית

בירושלים, שנהג הכל על פי **המהרי"ל דיסקין זצ"ל**, ובמוצאי שבת חנוכה לא הקפיד על זמן רבינו תם, וכן מעיד על **הג"ר דוד בה"ר זצ"ל** של השנה היה מקפיד על זמן רבינו תם במוצאי שבת, אבל במוצאי שבת חנוכה לא היה מקפיד על פי הוראת **הג"ר שמואל סלט זצ"ל**.

בספר **הליכות שלמה** (פרק טז סעיף טו הערה 69) מובא, על אף שבכל מוצאי שבת החמיר **הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל** שלא להבדיל ולא לעשות מלאכה עד זמן צאת השבת לרבנו תם, במוצאי שבת חנוכה דקדק להדליק הנרות קודם זמן רבינו תם, הואיל ומעיקר הדין לא נהגינו כר"ת, וכן הורה לשואלים. ומובא שם **בדבר הלכה** (אות לא) שסבר שעיקר מנהגו בארץ ישראל הוקבע כדעת הגאונים, וגם אלו הנוהגים להחמיר לפחות בדאורייתא כרבנו תם, לא קיבלו עליהם דבר זה אלא בתורת חומרא, אבל לא חששו לכן מעיקר הדין, ובנרות חנוכה יש לחוש שיעבור עיקר זמן המצוה, לא נהגו כלל להחמיר כזמן רבנו תם. ובדרך כלל השתדל במוצ"ש להדליק כעבור 40-35 דקות משקיעת החמה, ולכל הפחות לא יאחר מ-50 דקות, והיה רגיל לספר עד כמה הזדרזו גדולי ירושלים להדליק נר חנוכה מיד במוצאי שבת. ופעם התבטא במוצאי שבת חנוכה "אין ביכלתי" להחמיר ולהמתין לזמן רבינו תם.

בשבות יצחק (הלכות חנוכה עמוד עה) מובא בשם **הגרי"ש אלישיב זצ"ל**, שכיון שכאן בארץ ישראל נראה שזמן צאת הכוכבים הוא כשלושים דקות אחרי השקיעה, אם כן סוף זמן ההדלקה הוא כשעה לאחר השקיעה, לכן אף שראוי לאחר ביציאת השבת, מכל מקום נר חנוכה ידליק כחמישים וחמש דקות לאחר שקיעת החמה, וגם הנוהגים לאחר ביציאת השבת כר"ת, אם נהגו כן רק כמנהג טוב לחומרא ולא משום חשש לדינא, בחנוכה ראוי שידליקו בזמן זה. והורה **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (קובץ) על הפרשה גליון קסב) שגם הרגיל כל מוצאי שבת להתפלל 45 דקות אחר השקיעה, יכול להקדים ואין לו לחוש משום נדר. ומאידך מי שאין לו מנין מוקדם יסמוך על השיטות שאפשר להדליק מאוחר יותר, אמנם עדיף שידליק בזמן, דהיינו 50 דקות, ואח"כ יתפלל.

לדעת **הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל** (אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן סב) במוצאי שבת אסור להדליק נר חנוכה קודם חמישים דקות מהשקיעה, ולא כשיממנים בכל מוצאי שבת עד אחר 72 דקות כדעת ר"ת כפי שראוי לבני תורה אין להם למהר בשביל נר חנוכה, אפילו אם בכל דבר נוהגין כהגרי"א, אין ליחידים לנהוג לקולא כשיטת הגרי"א נגד שאר הפוסקים, כיון שאינם תלמידיו שהורה להם, ואף תלמידי הגרי"א יכולים לסמוך על הגרי"א לקולא רק לעצמם, אבל אין להם רשות להורות לאחרים לנהוג כהגרי"א לקולא. וכעין זה הורה **הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני הלכות חנוכה עמוד שטח) שהנוהגים בכל מוצאי שבת כשיטת רבינו תם, אין ישנו מניעיהם במוצאי שבת חנוכה.

החזון איש זצ"ל (ארחות רבינו חלק ג ימי חנוכה אות טו) היה מצביע במוצאי שבת חנוכה על מקום מסוים בשמים שיראו אם יש שם כוכבים, כי הוא היה קצת בייש בקרב מאחרים שיסתכלו, וכשראו כוכבים באותו מקום, ביקש שיראו ג' כוכבים קטנים ורצופים, וזה היה קצת יותר מוקדם מהזמן שהתפללו בכל מוצאי שבת (45 דקות), והתפללו מיד כשראו את הכוכבים. ובעל **הקהלות יעקב** התפלל במוצאי שבת חנוכה 42 דקות. ובבית כנסת לדרמן מתפללים במוצאי שבת חנוכה 40 דקות אחר השקיעה, ובכל מוצאי שבת מתפללים לאחר 45 דקות.

מנהג **הגרי"ז מבריסק זצ"ל** (עובדות והנהגות לבית בריסק חלק ב עמוד ק) בכל ימי החנוכה היה מקפיד להדליק מיד בשקיעה, וכן את השקיעה לפני חנוכה כדי שידע את הזמן המדויק של השקיעה, אבל במוצאי שבת חנוכה היה

עדכוני הלכה

קפץ מהחלון...

בספר **שלמי תודה** (חנוכה עמוד רסו) מסופר שהג"ר **שמואל מסלנט זצ"ל** היה ממנהר מאד במוצאי שבת לביתו להדלקת נר חנוכה, ופעם אחת כשהיה במקומו בכותל המזרח, ולצידו היו בני אדם שהאריכו בתפלה, ולא היה יכול לעבור כנגדם ולצאת לביתו, והיה שם על ידו במזרח חלון פתוח, וקפץ דרך החלון לחוץ ורץ לביתו להדלקת הנרות.

בספר **ארח דוד** (עמוד קמו) הביא ג' גירסאות במעשה, יש אומרים שהיה זה הג"ר **דוד ברה"ן זצ"ל**, ויש אומרים שהיה זה הג"ר **שמואל סלנט זצ"ל**, ויש אומרים שהיה זה הג"ר **זונדל קרויזר זצ"ל** (המכונה הג"ר זונדל פרוש זצ"ל, אבי הג"ר מרדכי יהושע קרויזר זצ"ל).

הכנסת קודם הבדלה. והוסיף הרמ"א וכל שכן בביתו שמדליק ואח"כ מבדיל, שהרי כבר הבדיל בבית הכנסת. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק ג) עיין **בביאור הלכה** שיש כמה דעות בראשונים בזה, ולכן בבית הכנסת אין לשנות מהמנהג שנהגו בישראל להדליק מקודם ואח"כ להבדיל, ואילו בבית 'דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד'.

וכתב **הפמ"ג** (סימן תרפא א"א ס"ק א מקו"ח), שגם הנוהג להדליק נרות חנוכה לפני הבדלה, אם שכח לומר 'אתה חוננתנו' במעריב, צריך להבדיל קודם על הכוס ואחר כך להדליק נר חנוכה.

ומנהג **הגרי"ח זוננפלד זצוק"ל** (ספר הנהגות ופסקים עמוד 100, תורת חיים חלק ב הלכות והנהגות חנוכה אות ו) שביקש שייכנו לו את נרות החנוכה על פתח הבית, וכשבא לביתו היה פוגע בהם תחילה והדליקם קודם הבדלה, משום הכלל 'אין מעבירין על המצוות'. ובאורח דוד (שם) הובא שכן נהג גם הגר"ד ברה"ן זצ"ל.

והג"ר **שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל** בשנותיו הראשונות היה נוהג להדליק את הנרות לפני הבדלה, אמנם מיום שהגיע למסקנה שמעיקר הדין צריך לשמור זמן ר"ת, התחיל לנהוג להדליק אחר הבדלה, שבלאו הכי יש להמתין עד זמן ר"ת (בנתיבות ההלכה חלק ג עמוד 178).

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **זמן ההדלקה במוצאי שבת:** יש הרבה שיטות ומנהגים חלוקים בקרב שבטי ישראל בזמן הדלקת נר חנוכה במוצאי שבת חנוכה, ומנהג הגר"א היה להזדויר בזמן ההדלקה במוצאי שבת, ואילו במקהלות החסידיים שמדליקים בתוך הבית אין ממהרים במוצאי שבת, והמנהג גור להדליק לפני מעריב מיד בזמן צאת השבת. הגר"ז מברסלב היה מתפלל ב'אחטיל' (שמיינית), והדליק ב'עקסטיל' (שישית), ונימק שהזמן הוא בצאת השבת של כל אדם. בנוסח אחר אומרים בשמו, שבמוצאי שבת אין זמן.
- ב. **פחות מחצי שעה:** יש מנהג של טעות להדליק תוך חצי שעה, כדי לקיים את שיטת הגר"א שכל ימות החנוכה זמן ההדלקה הוא תוך חצי שעה מהשקיעה, וכתב הביאור הלכה שהוא מנהג טעות. שאסור להדליק לפני שראים ג' כוכבים קטנים. והוסיף הג"ר יחיאל מיכל טוקצינסקי זצ"ל שבשביל הידור מצווה של נרות חנוכה נכנסים לספק חילול שבת.
- ג. **מיד בזמן:** מנהג ירושלים להדליק מיד בזמן צאת השבת, זמן תפילת מעריב בין 23-18 דקות אחרי השקיעה, זמן ההדלקה הוא בזמן שנראים כוכבים קטנים בין 35-33 דקות אחרי השקיעה.
- ד. **50 דקות:** הג"ר שלמה זלמן אוירבך הקפיד להדליק מיד בזמן 40-35, ולא יאחר מ-50 דקות, הגר"ש אלישיב הדליק כ-55 דקות אחרי השקיעה, הקה"ה התפלל על פי החזו"א ב-42 דקות, ואחרי מעריב הדליק את הנרות. ובלדרמן מתפללים ב-40 דקות.
- ה. **רבינו תם:** הג"ר דוד ברה"ן על פי הג"ר שמואל סלנט, החמיר כל השנה כרבינו תם, אולם במוצאי שבת חנוכה לא החמיר והדליק מיד בזמן. מאידך לדעת הג"ר משה פיינשטיין יש לכן תורה להחמיר כרבינו תם, וגם במוצאי שבת חנוכה יחמיר כרבינו תם. ולנוהגים כרבינו תם מעיקר הדין, ודאי שגם בחנוכה ינהגו כרבינו תם.
- ו. **הבדלה או הדלקה:** בבית כנסת מדליקין ואחר כך מבדילים, ובבית דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד.

נושא הגליון הבא:

'סיום הש"ס - עבידנא יומא טבא לרבנן'

הגליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפ"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס'

'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המודר 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות מלכה

גליון שבועי

שיעורים וימי עיון

מוקד למענה הלכתי

בירורי הלכה אקטואליים

קו הילכתא

חוברות הדרכה

מוקד הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי

לקבלת הגליון במייל
5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

קו הילכתא

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות,
עדכונים, רישום להגדרות, ועוד...